

Phẩm 3: QUÁN VỀ SÁU TÌNH (CĂN) (Gồm 8 Kệ)

Hỏi: Trong kinh nói có sáu tình là:

Kệ 1:

*Mắt, tai, mũi, lưỡi, thân
Và ý là sáu tình
Sáu tình mắt, tai... này
Tiếp nhận sáu trần: sắc...*

Trong đây mắt là căn bên trong, sắc là cảnh trần bên ngoài: mắt hay thấy sắc, cho đến ý là căn bên trong, pháp là trần cảnh bên ngoài: ý hay biết pháp.

Đáp: Không phải vậy. Vì sao?

Kệ 2:

*Mắt thấy thì không thể
Tự thấy chính mình được
Nếu không thể tự thấy
Làm sao thấy vật khác.*

Mắt không tự thấy được chính mình. Vì sao? Vì như đèn tự chiếu được mình và cũng chiếu được vật khác, nếu mắt là tướng thấy, thì mắt cũng có thể tự thấy và có thể thấy vật khác, nhưng thật không được như vậy, nên trong kệ nói: Nếu mắt không tự thấy được làm sao thấy được vật khác.

Hỏi: Tuy mắt không tự thấy được mà có thể thấy được vật khác, như lửa đốt vật khác được, mà không thể tự đốt?

Đáp:

Kệ 3:

*Không thể dùng lửa dụ
Như nơi mắt thấy sắc
Đi, chưa đi, đang đi
Giải đáp cho việc này.*

Tuy ông nêu ví dụ lửa, song nó không thể chứng minh cho con mắt thấy, việc ấy đã giải đáp trong phẩm Đi lại: Như trong khi đã đi thì không có đi, trong khi chưa đi thì không có đi, trong khi đang đi thì không có đi. Như vậy, lửa đã đốt, chưa đốt, đang đốt, không có đốt. Đã thấy, chưa thấy, đang thấy đều không có tướng thấy.

Lại nữa,

Kệ 4:

*Thấy, nếu khi chưa thấy
Thì không gọi là thấy
Nói thấy, có thể thấy
Thì việc ấy không đúng.*

Mắt chưa xúc đối với sắc, thì không thể thấy, khi này không gọi là thấy, nhân xúc đối với sắc mới gọi là thấy. Thế nên trong kệ nói: Khi chưa thấy thì không thấy, làm sao cho mắt thấy có thể thấy.

Lại nữa, hai nơi đều có thấy. Vì sao?

Kệ 5:

*Thấy, không thể có thấy
Chẳng phải thấy không thấy
Nếu đã phá cái thấy
Thì phá luôn người thấy.*

Cái thấy (kiến) không thể thấy, trước đã phá rồi, chẳng phải thấy cũng không thấy, vì không có tướng thấy. Nếu không có tướng thấy thì làm sao có thể thấy. Cái thấy không có, nên người thấy cũng không có. Vì sao? Vì nếu lia cái thấy mà có người thấy, người không có mắt cũng có thể dùng các căn khác thấy được. Nếu do cái thấy thấy, thì trong cái thấy đã có tướng thấy, còn người thấy thì không có tướng thấy. Thế nên trong kệ nói: Nếu đã phá cái thấy là phá luôn người thấy.

Lại nữa,

Kệ 6:

*Lìa thấy hay không lìa
Người thấy không có được
Vì không có người thấy
Sao có thấy, bị thấy.*

Nếu có thấy thì người thấy không thành, nếu không có thấy thì người thấy cũng không thành. Vì người thấy không có, làm sao có cái thấy và bị thấy. Nếu không có người thấy, ai dùng cái thấy để phân biệt sắc bên ngoài. Thế nên trong kệ nói: Vì không có người thấy nên không làm sao có thấy và bị thấy.

Lại nữa,

Kệ 7:

*Vì thấy, bị thấy không
Nên bốn pháp: thức... không
Bốn thủ cùng các duyên
Làm sao mà có được?*

Vì cái thấy và bị thấy không có, nên bốn pháp là thức, xúc, thọ,

ái đều không có, vì ái không có nên bốn thủ, mười hai chi nhân duyên cũng không có.

Lại nữa,

Kệ 8:

*Tai, mũi, lưỡi, thân, ý Tiếng, người nghe,
v.v... Nên biết nghĩa như thế Điều giống
như trên nói.*

Như thấy và bị thấy đều không, vì nó thuộc các duyên, không có tánh quyết định. Ngoài ra, năm căn như: tai v.v... và năm trần như: tiếng v.v..., nên biết cùng đồng một nghĩa như thấy và bị thấy, nên không giải riêng.
